ЗАТВЕРДЖУЮ
директорка Підволочиської
гімназії ім. І. Франка
_____ О. В. Коцій
«_____»_____2021 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
Підволочиської гімназії ім.І.Франка
Підволочиської селищної ради
Тернопільської області
на 2021/2022 навчальний рік
І ступінь

1-4 клас

СХВАЛЕНО:
педагогічною радою
Підволочиської гімназії
ім. І. Франка

протокол № 16 від 31. 08. 2021р.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.

Початкова освіта - це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли - 1-3 класи , що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Освітню програму для 1-4 класу гімназії розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти, на основі Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко, затвердженої рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 22.02.2018 року. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Освітня програма для 3-го класу складено за типовими освітніми програмами закладів загальної середньої освіти І ступеня затвердженим наказом МОН україни від 08.10.2019 року №1273.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв’язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних

компетентностей;

- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною

спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов’язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров’я і збереження здоров’я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читання з

розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації освітньої програми використовуються внутрішньопредметні і міжпредметні зв’язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ. РОЗДІЛ 5 ПЕРЕЛІК, ЗМІСТ, ТРИВАЛІСТЬ І ВЗАЄМОЗВ’ЯЗОК ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ, ПРЕДМЕТІВ, ДИСЦИПЛІН ТА ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ ЇХ ВИВЧЕННЯ .

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1 класу закладу складає 805 годин/навчальний рік, а для учнів 2 класу 875 годин, для 3 класу 910 годин. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані закладу загальної середньої освіти І ступеня (1-4 класи) (**ДОДАТОК 1**).

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальний плани початкової школи (1-4 класи) охоплює інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування і форм власності та варіативну складову, враховуючи особливості закладу освіти та індивідуальні освітні потреби учнів.

Освітня програма для 1-4 класів складена за такими освітніми галузями:

- мовно-літературна (7 годин);
- іншомовна (2/3 години)
- математична (4-5 години)
- я досліджую світ (3години)
- технологічна (1 година)
- мистецька (2 години)
- фізкультурна (3години)

- інформатична для 2-4 класу (1 година)

Одну годину виділено в 1 та 4 класах на курс за вибором «Основи християнської етики».

РОЗДІЛ 3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті,

слід висвітлити такі завдання, які мають реалізувати вчителі у рамках освітніх галузей: розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей, розвиток здатності спілкуватися українською мовою. При вивчені математичної галузі формувати в учнів розуміння ролі математики впізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу, формувати в дітей досвід використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач. В результаті вивчення освітньої галузі Я досліджую світ формувати дослідницькі уміння опанування доступних способів пізнання себе предметів і явищ природи і суспільного життя, встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві. Технологічна галузь передбачає формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво, виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці. Фізкультурна освітня галузь передбачає формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх окремих предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як "Екологічна безпека й сталий розвиток", "Громадянська відповідальність", "Здоров'я і безпека", "Підприємливість і фінансова грамотність" спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізні лінії є засобом інтеграції ключових і

загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища.

Наскрізні лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через: організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем Нараховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання; окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактування, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою; предмети за вибором; роботу в проектах; позакласну навчальну роботу і роботу гуртків. Слід врахувати, що необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до

різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а

також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірці його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизаціїреалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно -

діяльнісних і організаційно -методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

РОЗДІЛ 4. ВИМОГИ ДО ОСІБ, ЯКІ МОЖУТЬ РОЗПОЧИНАТИ ЗДОБУТТЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Початкова освіта здобувається з шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, якщо їм виповниться шість років до 1 грудня поточного року. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

РОЗДІЛ 6. РЕКОМЕНДОВАНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.

Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми і методи навчання - дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо.

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

-формування компетентностей;

-розвитку компетентностей;

-перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;

-корекції основних компетентностей;

-комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії,

віртуальні подорожі, спектаклі, квести, інтерактивні уроки уроки з навчанням одних

учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки, прес-конференції, ділові ігри тощо.

Консультації проводяться з учнями, які не були присутні на попередніх уроках або не зрозуміли, не засвоїли зміст окремих предметів.

Екскурсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу екскурсії матеріалу для виконання визначених завдань). Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметі.

РОЗДІЛ 7. ОПИС ТА ІНСТРУМЕНТИ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ.

Система внутрішнього забезпечення якості освіти реалізується відповідно до вимог Закону України «Про освіту» (стаття 41. Система забезпечення якості освіти).

Внутрішня система забезпечення якості в закладі включає:

- стратегію та процедури забезпечення якості освіти;
- систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;
- інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

Кадрове забезпечення представлене вчителями-класоводами, вихователем ГПД та вчителями музики, англійської мови, які викладають в 1-4 класах.

Навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності в 1-4 класах представлене навчальними програмами з предметів які вивчають у 1-4 класах, посібниками, роздатковим матеріалом, мультимедійними презентаціями.

Метеріально-технічне забезпечення: телевізори, принтери, меблі, підручники.

Вчителі та вихователі пройшли Онлайн курси для вчителів початкової школи на

платформі «EdEra», беруть участь у навчальних тренінгах , є авторами посібників для початкової школи.

Адміністрація планує здійснювати моніторинг досягнення учнями завдань та мети при вивченні освітніх галузей. У листопаді 2021 року планується вивчення питання про впровадження нового Державного стандарту у початковій школі. В І семестрі психологом та соціальним педагогом буде здійснюватись моніторинг адаптації першокласників до навчання у гімназії.

Адміністрацією при необхідності будуть створюватись всі необхідні умови для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

І. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Навчальний план для 1-4 класів закладу розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», початкової освіти Державного стандарту, на основі Освітньої програми Підволочиської гімназії ім. І. Франка Підволочиської селищної ради Тернопільської області І ступінь (1-4 класи) затвердженої рішенням педагогічної ради від 31. 08. 21 р.

протокол № 16.

При визначенні гранично допустимого навантаження учнів ураховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну тривалість уроків у 1 класі - 35 хвилин, в 2-4 класі – 40 хвилин.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Мова навчання - українська.

Гранична наповнюваність класів встановлюється відповідно до Закону України "Про освіту".

Навчальний план зорієнтований на роботу початкової школи за 5-денним навчальним тижнем.

II. ПОРЯДОК ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

Навчальний план школи I ступеня включає інваріантну складову, сформовану на державному рівні та варіативну складову, в якій передбачено додатково 1 годину на вивчення основ християнської етики.

Гранична наповнюваність класів та поділ на групи при вивченні окремих предметів інваріантної складової навчального плану здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) комплектуючого

типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл- інтернатів), груп продовженого дня виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах».

ДОДАТОК 2

ПЕРЕЛІК ТА ЗМІСТ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;
- формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших

школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Читаємо»** передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси і навчальні предмети:

1 клас - інтегрований курс «Навчання грамоти»;

2 -3 клас - навчальні предмети «Українська мова», «Читання» або інтегрований курс цих навчальних предметів;

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	

з увагою *сприймає* усні репліки співрозмовника, *доречно реагує* на них; *виконує* навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; *слухає* й *розуміє* коротке монологічне висловлення; *відповідає на запитання* за змістом прослуханого *(хто? що? де? коли? як?);* *розповідає*, про що мовиться в тексті, який прослуховувався; *ділиться* своїми почуттями та емоціями від почутого; *розповідає*, що зацікавило в усному повідомленні; *відтворює* по ролях (з учнями або вчителем) діалог із прослуханих казок, розповідей; *вступає* в діалог на теми, які викликають зацікавлення;	Сприймання усної інформації. Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Оцінювання усної інформації. Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування.
самостійно формулює репліки (запитання) до співрозмовника за змістом попередньо підготовленої короткої бесіди на добре знайому тему; *уважно слухає* співрозмовника й *адекватно відповідає* на його запитання; *користується* формулами мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням); *дотримується* правил спілкування з людьми різного віку; *використовує* відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); *регулює* дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування;	

повторює услід за вчителем зразок зв'язного висловлення (обсягом 2-3 речення) зі збереженням його змісту та інтонаційних особливостей; *переказує* знайому казку, короткий прослуханий текст з опорою на подані малюнки, словосполучення, запитання, план; *самостійно будує* коротке зв'язне висловлення за поданим початком, малюнком (ілюстрацією, серією малюнків), на основі прослуханого тексту або випадку з життя	Створення усних монологічних висловлень

Змістова лінія «Читаємо»

читає вголос доступні тексти переважно цілими словами (окремі слова ускладненої структури - складами); *виявляє* у процесі читання *розуміння* значень більшості слів, *звертає увагу* на незнайомі слова, запитує у дорослих їх значення; *правильно інтонує* речення, у кінці яких стоять різні розділові знаки (після попередньої підготовки);	Формування і розвиток навички читання.
читає і називає нескладні за змістом і формою фольклорні та літературні тексти (загадка, лічилка, казка, вірш, оповідання); *виділяє* в структурі тексту заголовок; *пояснює* зв'язок заголовка та ілюстрацій зі змістом твору (у прозорих випадках);	Сприймання і практичне розрізнення художніх текстів. Аналіз та інтерпретація змісту тексту.

виявляє розуміння фактичного змісту невеликих за обсягом і нескладних текстів: *пояснює*, яка подія відбулася, *називає* персонажів твору, *відповідає на запитання* за змістом прочитаного; *пояснює,* якими словами в тексті автор описує характер героя, його зовнішність, передає красу природи і т. ін.(з допомогою вчителя); *переказує* близько до змісту прочитаний твір чи окремі його епізоди з опорою на ілюстрації, запитання вчителя; *висловлює власне ставлення* до прочитаного: хороший / поганий вчинок, хто сподобався / не сподобався в творі, які епізоди найбільше запам'яталися, вразили; *читає по ролях* діалоги з казок, оповідань, віршів (після попередньої підготовки);	Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного.
має уявлення про найважливіші джерела інформації: дитячі книжки, журнали, енциклопедії, телебачення, бібліотека, Інтернет; *розрізняє* вербальну і візуальну інформації в тексті; *знаходить* за завданням учителя потрібну візуальну інформацію в дитячій книжці, дитячому журналі, пояснює її зміст;	Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації.
знаходить і називає елементи дитячої книжки (прізвище автора, заголовок, ілюстрації), спираючись на них, *висловлює* здогад, про що може розповідатися в книжці (творі); *розрізняє* дитячі книжки казок, оповідань, віршів у виданнях з чітко вираженим поліграфічним оформленням (ілюстраціями, заголовком, графічним представленням тексту); *дотримується правил* збереження книжки та	Робота з дитячою книжкою.

гігієни читання (під керівництвом дорослого);	Орієнтовний зміст літературного матеріалу: *дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності:*
пояснює свої читацькі вподобання (яким темам надає перевагу); *відповідає* на запитання, про що (про кого) любить читати; *називає* своїх улюблених літературних героїв	- твори усної народної творчості (казки, лічилки, загадки, скоромовки, пісеньки та ін.), - доступні віку художні твори відомих письменників України та зарубіжжя на актуальні теми для дітей: літературні казки, оповідання, вірші, комікси; - науково-художні дитячі тексти; - дитяча періодика; *теми дитячого читання:* про Батьківщину, сім'ю, живу й неживу природу, дітей, шкільне життя, дружбу, пригоди, винаходи, фантастика та ін.

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»

називає і розбірливо пише всі рукописні малі й великі літери українського алфавіту, дотримуючись графічних, технічних, гігієнічних вимог; *розрізняє* друковане і рукописне письмо; *списує* слова і речення з друкованого і рукописного	Формування і розвиток навички письма.

тексту; *пише* під диктування слова, речення з 3-4 слів; *добирає й записує* назву малюнка, заголовок до тексту (з допомогою вчителя); *складає й записує* речення за ілюстрацією, життєвою ситуацією (самостійно та з допомогою вчителя); *дотримується* культури оформлення письмових робіт;	Створення власних письмових висловлень.
перевіряє написане; *виявляє і виправляє* недоліки письма (графічні, орфографічні, пунктуаційні) самостійно чи з допомогою вчителя	Перевірка письмових робіт

Змістова лінія «Досліджуємо медіа»

сприймає зміст і форму простих медіапродуктів (малюнки, світлини, комікси, дитячі журнали, мультфільми тощо), бере участь в їх обговоренні; *бере участь* в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; *розповідає* про свої враження від прослуханих / переглянутих медіапродуктів	Робота з медіапродукцією

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»

має уявлення про мовні звуки; *розрізняє* голосні і приголосні звуки за звучанням та способом вимовляння; *правильно вимовляє* тверді й м’які, дзвінкі й глухі приголосні звуки; *відтворює* ланцюжок звуків у почутому слові (без явищ асиміляції); *пояснює* зміну значення слова в результаті заміни одного зі звуків;	Дослідження мовних звуків, правильна їх вимова.
має уявлення про букви, *розрізняє* звуки і букви;	Позначення звуків буквами.

позначає мовні звуки буквами на письмі; *правильно записує* слова, вимова й написання яких збігаються; *правильно позначає* на письмі м'якість приголосних звуків; *відтворює* алфавітні назви букв;	Вправляння у поділі слів на склади.
має уявлення про склад, *вимовляє* слова по складах; *пояснює* співвідношення між звуками і буквами у складі, слові; *поділяє на склади* слова під час переносу їх частин в інший рядок; *має уявлення* про наголос, *визначає* на слух склад, який вимовляється з більшою силою голосу;	Дослідження ролі наголосу в словах.
розрізнює наголошений і ненаголошені склади в слові; *правильно наголошує* загальновживані слова; *пояснює* залежність значення слова від зміни наголосу в ньому (в окремих випадках) ; *має уявлення* про номінативну функцію слова; *співвідносить* слово і зображення	Спостереження за лексичним значенням слів.
відповідного предмета, дії, ознаки, числа; *розрізняє* близькі й протилежні за значенням слова; *розпізнає* слова, які мають кілька значень; *доповнює* тематичні групи слів; *встановлює відповідність* між родовою і видовими назвами;	Ознайомлення зі словами - назвами предметів, ознак, дій, чисел, службовими словами.
упізнає і *розрізняє* слова - назви предметів, ознак, дій, чисел, службові слова (з допомогою вчителя); *ставить* до слів питання *хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять? скільки?* (з допомогою вчителя);	Дослідження і конструювання речень.

має уявлення про речення; *розпізнає* речення за графічними орієнтирами (велика буква на початку, розділовий знак у кінці); *визначає* кількість слів у реченні, яке складається з 1-4 слів; *інтонаційно правильно вимовляє* (читає) розповідні, питальні й окличні речення і відповідно *оформлює* їх на письмі (використовує відповідні розділові знаки); *дотримується* правила вживання великої літери на початку речення; *доповнює* речення 1-2 словами за змістом; *складає* речення за малюнком, з поданих слів, на задану тему; *має уявлення* про текст (практично відрізняє його від речення); *добирає* заголовок до тексту (з допомогою вчителя); *визначає* кількість речень у тексті (з 2-4 речень), *виявляє* їх межі за графічними орієнтирами	Дослідження тексту.

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ
МАТЕМАТИКА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;
- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;
- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 1 - 2 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази - числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія **«Г еометричні фігури»** націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських

інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія **«Робота з даними»** передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія «**Математичні задачі і дослідження**» спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми кожного класу подано **орієнтовний перелік** додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із пропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності; організації та виконання міжпредметних навчальних проектів, міні-досліджень тощо.

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Числа, дії з числами. Величини	
відтворює послідовність чисел у межах сотні; *читає* і *записує* числа, *утворює* числа різними способами; *визначає* десятки й одиниці у складі двоцифрового числа; *порівнює* числа різними способами; *виконує* додавання та віднімання на основі нумерації чисел;	Числа 1 - 10. Число 0. Десяток. Числа 11 - 100.
розуміє сутність арифметичних дій додавання і віднімання; *прогнозує* результат додавання та віднімання; *володіє* навичками додавання і віднімання одноцифрових чисел у межах 10;	Арифметичні дії додавання і віднімання. Додавання і віднімання чисел у межах 10.

використовує у мовленні назви компонентів та результатів арифметичних дій додавання і віднімання; *коментує* виконання обчислень;	Назви компонентів та результатів додавання і віднімання.
знаходить число, яке на кілька одиниць більше (менше) за дане;	Збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць.
розуміє сутність різницевого порівняння чисел; *знаходить*, на скільки одне число більше або менше за інше;	Різницеве порівняння.
користується в обчисленнях переставним законом додавання;	Переставний закон додавання.
встановлює взаємозв'язок між діями додавання і віднімання, *використовує* його під час обчислень;	Взаємозв'язок між додаванням і відніманням.
визначає невідомий компонент дії додавання і *знаходить* його значення;	Знаходження невідомого доданка.
вимірює і *порівнює* величини: довжину, масу, місткість;	Величини: довжина, маса, місткість, час.
використовує короткі позначення величин (сантиметр - см, дециметр - дм, метр - м); маси (кілограм - кг); місткості (літр - л); часу (година - год, доба, тиждень); *додає і віднімає* іменовані числа, подані в одних одиницях величини; *користується* інструментами й допоміжними засобами для вимірювання величин; *користується* годинником (у межах цілих годин) і календарем для відстеження подій у своєму житті, спостережень у природі тощо;	
оперує грошима в уявному (ігровому) процесі купівлі-продажу, *використовує* їх короткі позначення (гривня - грн, копійка - к.)	Гроші
Вирази, рівності, нерівності	

читає і *записує* математичні вирази: сума і різниця; *обчислює* значення виразів на 1 - 2 дії; *встановлює* відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами	Сума. Різниця. Вирази на 1 - 2 дії. Числові рівності і нерівності.
Геометричні фігури	
розпізнає геометричні фігури за істотними ознаками; *співвідносить* реальні об'єкти з моделями та зображеннями геометричних фігур; *моделює* геометричні фігури; *вимірює* довжину відрізка; *креслить* відрізки заданої довжини	Трикутник, чотирикутник, квадрат, круг. Точка, пряма, промінь, відрізок, ламана. Куб, куля, циліндр, конус, піраміда.
Математичні задачі і дослідження	
розв 'язує прості сюжетні задачі, які є моделями реальних ситуацій; *створює* допоміжну модель задачі різними способами; *оцінює* з допомогою вчителя правильність розв'язання задачі; *складає* прості сюжетні задачі; *виконує* елементарні дослідження математичних закономірностей з допомогою вчителя	Прості сюжетні, в тому числі компетентнісно-зорієнтовані задачі. Навчальні дослідження
Робота з даними	
читає дані, вміщені на схематичному рисунку, в таблиці; *вносить* дані до схем; *користується* даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач і в практичних ситуаціях.	Виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Додаткові теми:

Ознаки і властивості об'єктів. Спільні та відмінні ознаки, істотні ознаки. Об' єднання об'єктів у групу за спільною ознакою (узагальнення). Розбиття групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою (класифікація).

Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд.

Заміна більших одиниць величини меншими. Заміна менших одиниць величини більшими.

Використовує співвідношення між одиницями величини при виконанні математичних та практичних завдань.

Істинні та хибні (правильні і неправильні) висловлювання.

Симетрія в геометричних фігурах.

Коло.

Моделювання змісту завдань за допомогою рисунків, графів, таблиць.

Прості задачі на знаходження невідомого зменшуваного, від'ємника.

Задачі на знаходження суми трьох доданків.

Задачі з логічним навантаженням.

Лінійні діаграми, таблиці.

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА, СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ПРИРОДНИЧА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);
- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;
- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;
- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності,

становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«Людина» (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«Людина серед людей» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«Людина в суспільстві» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«Людина і світ» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«Людина і природа» (пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Типова навчальна програма дає змогу вчителеві самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія, яка опиралась на наслідувальні механізми у розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, і передбачала пріоритетне використання зразків, алгоритмів, поетапного контролю й корекції, збагачується полісенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів і явищ природного і соціального оточення, спрямовуються у сферу пошукової діяльності.

На основі Типової програми вчитель може створювати різні варіанти

інтегрованої програми за таким алгоритмом:

- визначення цілей навчання;
- створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей);
- структурування програми за темами;
- вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
- розроблення показників досягнення очікуваних результатів.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як от:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне - відмінне, до якого цілого воно належить);
- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);
- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно - наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Людина	
усвідомлює людину як частину природи і суспільства, її відмінності від інших живих істот; *розповідає* про себе, називає адресу проживання; *складає* словесний портрет «Який (яка) Я», «Чим відрізняюсь від інших», «Що я вмію», «Чого хочу навчитись»; *володіє* найпростішими гігієнічними навичками, навичками самообслуговування; *описує* можливі ризики для життя і здоров'я вдома, у школі, на вулиці; *розуміє* переваги акуратності, доброзичливості, чесності; *досліджує* свій організм	Людина - частина природи і суспільства. Пізнання себе, своїх можливостей; місце проживання, безпечна поведінка вдома і на вулиці. Органи чуття. Турбота про органи тіла, гігієнічні навички. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.
Людина серед людей	

цікавиться минулим своєї сім'ї; *розрізнює* минуле, сучасне, майбутнє (було - є - буде); *знає* склад сім'ї, імена членів сім'ї, де працюють батьки, хто вони за професією; *знає*, хто працює в школі; *має уявлення* про свої обов'язки як школяра, правила поведінки на уроці, на перерві; *доречно вживає* слова етикету (вітання, прохання, прощання, звертання, подяки, вибачення); *доброзичливо спілкується* з іншими в спільній діяльності; *розрізняє вчинки*, дає їм оцінку з погляду моральності; *має уявлення* про необхідність	Сім'я, школа. Поведінка в сім'ї, школі, громадських місцях. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці Стандарти поведінки в суспільстві. Поведінка в громадських місцях (транспорті, на вулиці, в храмі, в театрі, в бібліотеці). Моральні якості (доброзичливість, правдомовність, щирість, подільчивість). Спостереження в довкіллі. Організація досліджень. Розв'язання ситуацій морального вибору.

доброзичливого і уважного ставлення до старших; *використовує правила* культурної поведінки в громадських місцях, що ґрунтуються на врахуванні інтересів інших	
Людина в суспільстві	
знає назву країни, її столицю; *має* уявлення про зміст символів держави (прапор, герб, гімн, українська мова), історичні пам'ятки свого краю; *виявляє* зв’язки між людьми в суспільстві (хто про кого дбає, значення праці людей для добробуту країни; *орієнтується* у найближчому просторі; *долучається* до корисних справ громади	Г ромадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання історії свого краю, символів держави. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.
Людина і світ	
має уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; *усвідомлює* необхідність доброзичливого ставлення до інших країн та народів, *цікавиться* відповідною інформацією; *наводить* приклади виробів, які допомагають людині в побуті, приклади винаходів людства	Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв народів, які проживають в Україні та за її межами. Досліди, спостереження в природі. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.
Людина і природа	
розпізнає тіла неживої і живої природи, рукотворні об'єкти; *розуміє* значення сонячного світла і	Що належить до природи. Жива і нежива природа. Сонце і його вплив на живу і неживу

тепла на Землі; *має уявлення* про повітря, воду, ґрунт, їх властивості, про різноманітність живих організмів, *розповідає* про добові та сезонні зміни в природі, *усвідомлює* причини	природу. Спостереження за рослинами, тваринами, явищами природи та

їх повторюваності;

групує об’єкти природи за однією ознакою;

встановлює найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі, між живими організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами та господарською діяльністю людей;

розуміє цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища;

обирає у найближчому оточенні те, що цікаво дослідити;

досліджує об’єкти природи, використовуючи доступне обладнання (лупу, термометр, компас, лінійку тощо);

використовує різні джерела для пошуку інформації про довкілля;

розпізнає рукотворні тіла у найближчому оточенні;

діяльністю людей у різні пори року.

Дослідження властивостей тіл природи.

Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості.

Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.

Охорона і збереження природи.

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Метою навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;
- виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-прикладному мистецтві;
- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;
- вироблення навичок застосовувати традиційні та сучасні технології, раціонально використовувати матеріали;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Змістова лінія «**Інформаційно-комунікаційне середовище**» охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробах; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія «**Середовище проектування**» спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору особисто привабливих об'єктів праці; дизайнерське проектування

-моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їх властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія «**Середовище техніки і технологій**» передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів.

Змістова лінія «**Середовище соціалізації**» спрямована на формування здатності оцінювати та презентувати результати проектно-технологічної діяльності, обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благочинної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

Розподіл навчальних годин за темами, добір об’єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст освіти
Інформаційно-комунікаційне середовище	
спостерігає за природними об’єктами; *збирає* і *заготовляє* природні матеріали;	Природне середовище України. Природні матеріали рідного краю.
дотримується правил внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять; *організовує* робоче місце; *виготовляє* поетапно вироби з природних матеріалів за зображеннями або творчим задумом з допомогою дорослих;	Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять. Організація робочого місця. Матеріали, інструменти та пристосування. Вироби з природних матеріалів.
розрізняє вироби декоративно-прикладного мистецтва; *описує* приклади виробів з різних джерел інформації (підручник, фотографії, каталоги, посібники, Інтернет-ресурси, музеї, фільми, мультфільми та ін.); *називає* та *обговорює* матеріали, корисність та естетичну цінність різних виробів у групі;	Приклади виробів декоративно-прикладного мистецтва (витинанка, гончарство, ткацтво, різьблення, писанкарство, аплікація, вишивка та ін.).
розпізнає матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробів візуально та на дотик; *пояснює* доцільність використання матеріалів вторинної переробки для збереження природних ресурсів (водоймищ, лісу, тварин, корисних копалин тощо);	Види матеріалів (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солене тісто, нитки, дріт, пластик та ін.).

розрізняє основні креслярські інструменти, лінії, види графічних зображень; *читає* елементарні графічні зображення; *складає* пласкі та об’ємні геометричні форми, вироби з деталей конструкторів або інших готових елементів (архітектурні споруди, транспортні засоби, роботи та ін.) з допомогою дорослих, самостійно, в парі або в групі	Елементи графічної грамоти. Види конструкторів, навчальних наборів (LEGO, мозаїка, конструктор із дерева, металу, магнітний, банчемс та ін.)
Середовище проектування	
продукує ідеї для вибору особисто привабливого об’єкта праці; *вибирає* обґрунтовано об’єкт праці із	Виявлення проблеми. Обґрунтований вибір об’єкта праці для його

запропонованих з допомогою вчителя; *пояснює* функціональну та естетичну цінність обраного для проектування і виготовлення виробу;	проектування і виготовлення.
розглядає моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); *здійснює* розмічання ліній на папері і картоні; *описує* усно модель спроектованого виробу; *пояснює* способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, ґудзиками, намистинами тощо); *добирає* матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробу, зокрема і вторинні (природні, штучні і синтетичні);	Дизайнерське проектування - моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт та ін.).
розрізняє традиційні і сучасні технології виготовлення виробів (аплікація, ліплення, писанкарство, квілінг тощо); *читає* графічні зображення для поетапного виготовлення виробу з допомогою дорослих	Г рафічні зображення для поетапного виготовлення виробу плаской та об’ємної форми
Середовище техніки і технологій	
працює з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії;	Ручні інструменти та пристосування, органайзери.
виготовляє поетапно корисний й естетичний виріб за визначеною послідовністю самостійно або з допомогою дорослих; *розмічає* деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів та *вирізує* їх; *розміщує* деталі виробу на площині; *застосовує* нероз ’ємні з ’єднання (склеювання, причіплювання /пластилін, глина/ та ін.); *оздоблює* деталі виробу із використанням традиційних та сучасних технологій;	Виготовлення виробу за інструкційними картками з графічними зображеннями. Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв’язування, ліплення тощо).
раціонально використовує матеріали (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солене тісто, нитки, дріт, пластик та ін.), зокрема і вторинні з	Раціональне розмічання та обробка матеріалів

допомогою дорослих	
Середовище соціалізації	
пояснює корисність та естетичність створеного виробу; *презентує* результати власної або колективної проектно-технологічної діяльності, обговорює їх з іншими;	Соціальна цінність виконаного індивідуального або колективного проекту. Презентабельність та реклама.
долучається спільно з батьками до благочинної діяльності в групах зі створеними виробами, зокрема для українських воїнів; *умотивовує* необхідність робити подарунки, допомагати іншим;	Діяльність в групах та середовищі. Благочинна діяльність для задоволення потреб оточуючих.
розрізняє професії дорослих у сім'ї та родині в сфері матеріального і нематеріального виробництва;	Світ професій.
виконує трудові дії в побуті: доглядає за одягом та взуттям (зав'язування шалика, пояса, шнурків), домашніми тваринами, рослинами, ремонтує незначні пошкодження книг, іграшок, готує та сервірує нескладні страви (чай, канапка) за наочним прикладом та допомогою дорослих або спільно із старшими учнями	Побутове самообслуговування

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
Образотворче мистецтво, Музичне мистецтво
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо- творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки

мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей,* зокрема, у процесі:

• • усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності *(вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною).*

• здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму тощо) *(математична компетентність).*

• *спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність);*

• самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення *(інформаційно-комунікаційна компетентність);*

• формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя);*

• співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) *(громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);*

• опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів *(культурна компетентність)*

• проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і

колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень *(підприємливість та фінансова грамотність);*

- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї *(інноваційність).*

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

1-4клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Художньо-творча діяльність	
співає вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері; *дотримується* правил співу (постава, дихання) *створює* елементарний ритмічний супровід до пісні; *виконує* пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів; *відтворює* прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей); *добирає* тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; *грає* в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); *імпровізує* голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; *орієнтується* в поняттях	Спів. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики. Інсценізація пісень, створення театралізованих образів. Г ра на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо): створення елементарного ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо. Знайомство з нотним записом (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах І октави, тривалості звуків - ціла, половинна,

музичної грамоти	чверть, восьма). Використання музичної
(нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту);	діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.

відтворює прості форми предметів і об’єктів довкілля фарбами (акварель, гуаш), графічними та пластичними матеріалами; *розміщує* пропорційно зображення, використовуючи всю площину аркуша; *компонує (з* допомогою учителя) *зображення* у форматі (вертикальний, горизонтальний); *створює* елементарний стрічковий візерунок, прості декоративні розписи; *використовує* у роботі основні, похідні, теплі й холодні кольори; *змішує та розбавляє* водою фарби для отримання різних відтінків кольорів; *користується фарбами* (акварель, гуаш), олівцями (кольоровими, восковими), пластиліном, фломастерами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо; *спостерігає* різноманітність і красу природних форм, рослин, птахів, тварин у навколишньому середовищі; *досліджує* і виявляє цікаве, незвичайне у довкіллі; *наводить приклади* геометричної подібності природних та штучних об’єктів; *працює* (вирізує, конструює) з папером, з природнім матеріалом; *дотримується* правил техніки безпеки; *експериментує* з кольорами, лініями, формами тощо *прикрашає (*за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається; *виконує* нескладні ролі, етюди-наслідування; *вправляється* над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жесту, перевтілюючись у різних персонажів; *розуміє*	Використання різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків для створення візуальних образів. Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Елементарне компонування елементів композиції (площинної, об ’ємної). Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративноприкладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів. Дотримання охайності та правил техніки безпеки. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об’єктів для створення художніх образів. Прикрашення місця, де навчається, живе. Використання образотворчої

правила поведінки в театрі; *рухається* в ритмі і темпі музики, *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом); *орієнтується* у просторі; *придумує* образи і *створює* їх знайомими засобами мистецької виразності; *імпровізує* засобами пантоміми (міміка, жести); *виконує* твори мистецтва (співає, малює,	діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-
танцює, декламує тощо), які подобаються; *називає* свої уподобання у мистецтві	наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести).

Сприймання та інтерпретація мистецтва

сприймає твір мистецтва та *висловлює* враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям; *визначає* темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру), характеризує мелодію;	Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.

визначає колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та учнівських робіт; *порівнює* музичні та візуальні образи; *помічає* красу в довкіллі; *орієнтується у* видах театру (ляльковий, музичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм) *називає* твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій	Визначення засобів виразності твору мистецтва. Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Знайомство з деякими видами театру та кіномистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення

Комунікація через мистецтво

презентує результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо);	Презентація та характеристика власних творчих досягнень.
бере участь у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо;	Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо). Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо).
дотримується правил творчої співпраці *вербально описує* свій творчий задум; *визначає,* що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано	Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток

особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров'я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні ігри за спрощеними правилами;
- розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров'я та фізичного розвитку;
- використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;
- формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;
- розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно- гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей,

бажання керуватися правилами безпечної і чесної гри, уміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

1-4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Рухова діяльність	

має уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини; *розуміє* терміни з предмету «фізична культура»; *пояснює* значення фізичних вправ для формування правильної постави; *називає* життєво важливі способи пересування людини; *виконує* організовуючі вправи: команди на шикування в шеренгу, колону по одному, в коло; розмикання на інтервал; загальнорозвивальні вправи без предмета (імітаційного характеру) та з предметами; комплекс вправ ранкової гігієнічної	Фізична культура як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини. Терміни з предмету «фізична культура». Фізичні вправи - засіб формування правильної постави. Життєво важливі способи пересування людини. Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи;
гімнастики, присідання тощо; *виконує* ходьбу на носках, на п'ятах, з високим підніманням стегна, у напівприсіді, у присіді, з різними положеннями рук, ходьбу «змійкою»; біг з високим підніманням стегна, із закиданням гомілок із зміною напряму і різних вихідних положень; танцювальні кроки; танцювальні імпровізаційні вправи; лазіння по горизонтальній та похилій гімнастичній лаві; по гімнастичній стінці у різних напрямах; перелізання через перешкоду;	Вправи для оволодіння навичками пересувань.

виконує вправи з малим м’ячем; вправи з великим м’ячем; *володіє* елементарними навичками виконання стрибків: на місці на одній нозі, на двох ногах з просуванням уперед, назад, у присіді правим та лівим боком; стрибки в глибину; стрибки у висоту; стрибки у довжину з місця поштовхом однієї і двох ніг; *виконує* вправи для розвитку фізичних якостей: сили - підтягування у висі лежачи та у висі (хлопці), згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лави та від підлоги (хлопці); швидкості - повторний біг на 3-4х10 м; пришвидшення з різних вихідних положень; витривалості - біг почергово з ходьбою; пересування на лижах; нахили тулуба в різних напрямах у положенні стоячи, пружні нахили у положенні сидячи; “напівшпагат”, “шпагат”; координації - пересування по підвищеній і обмеженій за площиною опорі, “човниковий” біг 4х9 м, 3х10 м;	Вправи для опанування навичок володіння м’ячем. Вправи для оволодіння навичками стрибків. Вправи для розвитку фізичних якостей.
виконує загальнорозвивальні вправи без предметів на місці; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу; згинання та розгинання верхніх кінцівок, колові рухи руками у фронтальній та сагітальній площині; загальнорозвивальні вправи в русі: різновиди ходьби, бігу, стрибків; вправи на координацію; загальнорозвивальні вправи з предметами;	Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості. Вправи для оволодіння

виконує пересування на лижах: організовуючі команди і прийоми, пересування, повороти; *виконує* вправи у воді, плавання; * *дотримується правил* безпечної поведінки для себе та однокласників у воді.	навичками пересувань на лижах. Вправи для оволодіння навичками плавання. * Правила безпечної поведінки на воді.
Ігрова та змагальна діяльність	
бере участь у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор; *дотримується правил* безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності.	Рухливі ігри та естафети. Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.

* Оволодіння навичками плавання за наявності в ЗНЗ відповідних умов